

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Järjestöjä koskevat muutosesitykset ovat pääosin hyviä. Valtionapukelpoisuuden arviointikriteerit ovat muuten toimivat, mutta järjestöjen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta tulee arvioida nuorisotyön ja -toiminnan lisäksi myös siitä, miten se edistää muiden hallinnonalojen työtä nuorisolain tavoitteiden suunnassa. Lain pitää tukea yli hallinto- ja sektorirajojen tehtävää monialaista yhteistyötä, mikä mahdollistaa vaikuttavimmat tulokset. Myös valtionavustusta myönnettäessä järjestöjen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta arvioitaessa on syytä huomioida tämä näkökulma.

Muuten järjestöjen arviointikriteerit on määritelty hyvin. Myös ajankohtaisuus on hyvä peruste, joskaan se ei saa estää perusteltua pitkäjänteistä työtä.

Arviointiin on oltava kaikille yhtenäiset, ymmärrettävät kriteerit, miten ja millä mittareilla toimintaa arvioidaan. Käytännössä arvioinnin pitää olla entistä läpinäkyvämpää ja myös tasa-arvoisempaa niin, että uusillakin toimijoilla on mahdollisuus saada rahoitusta samoilla kriteereillä.

”Järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa otetaan huomioon, miten nuoret voivat vaikuttaa järjestön toimintaan, sekä millaisia yhteiskunnassa hyödynnettävää osaamista nuoret saavat järjestöissä toimiessaan.” Arvioinnissa pitää tunnistaa vaikuttamisen monet muodot – nuorten osallistuminen hallitustyöskentelyyn on vain yksi mittari. Nuorilla pitää olla monia mahdollisuuksia ja tapoja osallistua yhdistyksen toimintojen suunnitteluun, kehittämiseen, toteuttamiseen, arviointiin ja päätöksentekoon, ja näiden kaikkien tulee olla arvioinnin perusteena. Eduksi pitäisi lukea myös se, jos nuoret pääsevät vaikuttamaan paitsi omassa järjestössään, myös lähiympäristössään ja

halutessaan laajemminkin. Kun nuorilla on mahdollisuus osallistua monin tavoin, he saavat samalla aina monipuolisempaa yhteiskunnassa hyödynnettävää osaamista.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

On hyvä, että nuorisoalalla on tahoja, joiden tehtävänä on huolehtia laaja-alaisesti alan kehittymisestä. Osaamiskeskukset ovat ajatuksena kannatettavia, mutta tällä hetkellä oskejärjestelmä on sekava ja raskas. Osaamiskeskukset rakentuvat osin sattumanvaraisesti, eikä työ näyttäydä pitkäjänteisenä kehittämisenä. Alan toimijat joutuvat kilpailuasetelmaan neljän vuoden välein. Jo haun valmistelu vie niiltä kaikilta paljon resursseja. Valmistelun tulisi olla läpinäkyvää ja siinä tulisi olla selkeät ohjeistukset. Lopullisissa konsortioissa toimijoita on paljon, mikä pahimmillaan vie resursseja pois itse kehittämistyöltä.

Osin tarjontaa on paljon eri osaamiskeskusten tuottamina – ja osin sitä ei ole, vaikka niin voisi olettaa. Hyviä koulutuksia on ollut tarjolla ja joku osaamiskeskus on jo lunastanut paikkansa kentällä (parhaiten Kanuuna). Kun osaamiskeskuksiin sijoitetaan paljon valtion resursseja, niiden kaikkien toivoisi olevan arvostettuja oman sektorinsa kehittäjiä ja tukevan muiden työtä tavoitteiden suunnassa.

Osaamiskeskustoimintaan tarvitaan puolueetonta arviointia, minkä pohjalta mallia voidaan lähteä kehittämään. Arvioinnissa ja analyysien tekemisessä on syytä käyttää monenlaista osaamista myös nuorisotyökentän ulkopuolelta. Näiden analyysien myötä nuorisolaki on syytä päivittää.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

-

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

On hyvä, että Harrastamisen Suomen malli tulee lakisääteiseksi ja siihen myönnetään erillinen määräraha. Näin harrastustoimintaan suunnataan valtionrahoitusta kohdennetusti, mikä mahdollistaa yhä useamman nuoren harrastamisen.

Harrastamisen mallin tarkoituksen määrittely ja perusajatus toiminnan toteuttamistavasta on laissa hyvä. Toteutus on nyt hyvin kirjavaa eri kunnissa, mikä saattaa nuoret hyvin eriarvoiseen asemaan.

Tulee varmistaa, että kunnissa todella tehdään kokonaisvaltainen harrastussuunnitelma koko kunnan tasolla, mitä koulukohtaiset suunnitelmat täydentävät. Kattavassa suunnitelmassa tulee varmistaa, että eri tahojen tarjoamat harrastusmahdollisuudet huomioidaan ja yhteistyössä toiminnat linkitetään niin, että kokonaisuus palvelee nuoria mahdollisimman hyvin. Tarjonnan tulee olla laajaa ja helposti nuorten saavutettavissa sekä järkevää myös kaikkien järjestäjien kannalta. Mahdollisuus palvelun tuottamiseen pitkäjänteisesti tulee turvata kaikkien toimijoiden, mm. järjestöjen kannalta.

Kun koko valtionavustus kanavoidaan kuntien kautta, on ison toimijan, esimerkiksi järjestön käytävä neuvottelut useiden kuntien kanssa. Tämä hankaloittaa ja rajoittaa toimintaa muiden toimijoiden näkökulmasta huomattavasti.

Malli on rajattu peruskoululaisiin. Harrastuksiin osallistuminen on selvästi vähäisempää ennen kaikkea yläkoulujen ja myös 2. asteen opintojen iässä. Näihin ikäryhmiin panostaminen ja erityishuomion kohdistaminen olisi hyödyllisintä.

Nuorten harrastustoiveiden kuuleminen tulee toteuttaa niin, että se huomioi paikalliset olosuhteet ja erilaiset toimintamahdollisuudet sekä antaa nuorille mahdollisuuden esittää omia toiveita. Harrastusmahdollisuuksia ovat myös esimerkiksi koululehden tekeminen, tapahtumien järjestäminen ja kerhonohjaus. Valmiit vaihtoehdot eivät saa rajata liikaa eikä toisaalta siinä kannata kysyä vaihtoehtoja, joiden toteuttaminen kunnassa ei ole mahdollista (esimerkiksi ratsastus, jos talleja ei ole järjellisen matkan päässä).

Nuoria tulee kuulla paitsi heidän harrastustoiveistaan, myös niin toimintamallin kehittämisestä valtakunnan tasolla, harrastuskyselyn kehittämistä kuin paikallistason kehittämis- ja suunnittelutyössä, toteutuksessa ja arvioinnissa. Nuorilla on paljon sanottavaa ja näkökulmia, joilla toimintaa voidaan kehittää vastaamaan aina paremmin heidän tarpeitaan.

Toiminnan halutaan olevan laadukasta, mikä on tärkeä tavoite. Myös nuoret voivat tuottaa laadukkaita kerhoja pienemmilleen, kunhan on varmistettu, että aikuistukea on tarpeen mukaan käytettävissä taustalla (vrt. Laukaan Vihtavuoressa yli 20 vuotta toteutettu malli, <http://laukaa02.oncloudos.com/kokous/20201908-4-11.PDF>, <https://peda.net/laukaa/vihtavuorenkoulu>). Nuorten vetämät kerhot eivät korvaa ammattilaisten vetämiä kerhoja, vaan täydentävät niitä.

Myös Suomen harrastamisen mallin toimivuuden ja tehokkuuden selvittämiseen tarvitaan puolueetonta arviointia, minkä pohjalta mallia voidaan lähteä kehittämään. Arvioinnissa ja analyysien tekemisessä on syytä käyttää monenlaista osaamista myös nuorisotyökentän ulkopuolelta. Näiden analyysien myötä nuorisolaki on myös tältä osin jatkossa syytä päivittää.

Tilkanen Eeva-Liisa
Nuorten Suomi ry